

Horvát Adolf Olivér ciszterci paptanár, nemzetközi hírű botanikus emléktáblája visszakerült egykori lakásának külső falára.

Horvát Adolf Olivér (1907-2006) Széchenyi-díjas botanikus, a Mecsek növényvilágának elismert tudósa, a Pécsi Akadémiai Bizottság egyik meghatározó egyénisége volt. Nevéhez fűződik a Természetvédelmi és Növényteni Munkabizottságok megszervezése, majd élénk aktivitása. Lakása a Janus Pannonius u. 8-ban volt.

2006-tól kezdve a műemléktömb fokozatosan kiürült, majd hosszú idő után, kormányzati támogatással megkezdődött az épület teljes felújítása. A Pécsi Egyházmegyei Könyvtár ünnepélyes átadására 2021. október 7-én került sor. A lakás ablaka mellé visszakerült Horvát tanár úr emléktáblája.

Az idáig vezető út vázolója helytörténeti érdekesség. A csatolt írásban tanítványai, munkatársai összegezték a lakás állapotának és a tárgyi hagyaték elhelyezésének történéseit.

Válogatott dokumentumok Horvát Adolf Olivér ciszterci tanár és nemzetközi hírű botanikus lakhelyének történetéhez

*összeállították tanítványai: Kevey Balázs, Temesi Endre Miklós, Szabó László Gy.
2021. október 8-án, a Pécsi Egyházmegyei Könyvtár újjászületése alkalmából*

2021. október 7-én – Schmelcz-Pohánka Éva dr., könyvtárvezető gondos szervezésének köszönhetően – részt vettünk a Pécsi Egyházmegyei Könyvtár újjászületésének megnyitó ünnepségén.

A „Mecsek botanikusa”, Horvát Adolf Olivér, Pécs díszpolgára, Széchenyi-díjas ciszterci paptanár itt, a Janus Pannonius u. 8-ban lakott. Mi, – mindhárman a pécsi Széchenyi István Gimnáziumban voltunk tanítványai – Kevey Balázs ny. egyetemi tanár, Temesi Endre Miklós gimnáziumi tanár és Szabó László Gy. emeritus professzor igyekeztünk minden, tőlünk telhetőt megtenni, hogy botanikai szakkönyvtára megfelelő helyre kerüljön, és lakhelyének emléke megmaradjon. Ha nem is lett botanikai emlékhely a lakásából, szépen kivitelezett tábla és kép hívja fel a látogató figyelmét a híres tudós egykori szobájára, amely most a látogatók fogadására alkalmas, igényesen és történeti hűséggel átalakított reprezentatív helyiség. Az épület külső falára visszakerült a sokáig hiányolt és épen megőrzött emléktábla is. Köszönet érte a könyvtár vezetőjének és munkatársainak!

99 éves korában, nem sokkal halála előtt, szinte vakon itt pihent, kedvenc könyvei társaságában. Itt mondta nekünk: „A Jóistennel beszélgetek....”. Egyébként mindenről értesült, szellemi frissessége mindvégig megmaradt. Felette a festmény jelkép: Clearvaux-i Szent Bernát a ciszterci rend megalapítója az erdőt templomhoz hasonlította. (foto: Temesi)

2006 utáni történések, vázlatosan

A szobabútorok egy része a Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumába került, ahol a nagy előadótermet róla nevezték el. A tanterem belső falán képe és neve emlékezteti a diákokat a híres ciszterci paptanárra, az iskola egykori tanárára. A szegélyszekrényekben könyvei, emléktárgyai sorakoznak. A teremre a hátsó falra erősített feszület tekint, ez függött egykori szobájában. Ebben a tanteremben tartottuk a Magyar Biológiai Társaság Pécsi Csoportjának szakuléseit egészen a Covid-járvány kitöréséig.

A herbárium és a szakkönyvtár a Janus Pannonius Múzeum Természettudományi Osztályára került, oda, ahol egykor Horvát tanár úr idős korában is rendszeresen végzett múzeológusi tevékenységet. A természetudományi osztály megalapításában Boros István zoológus (herpetológus) és Móczár László zoológus mellett fontos szerepet töltött be, ő képviselte a botanikát.

Jelenleg Dénes Andrea botanikus, muzeológus főmunkatárs a „Horvát-könyvtár és szaklevéltár”, valamint a „Horvát-herbárium” felelős öre. Minden érdeklődő kutató számára hozzáférhető a ma is értékes gyűjtemény.

Az idáig vezető út azonban nem volt ilyen egyszerű. Halálát követően a könyveit a Ciszterci Rend központjába, Zircra szállították, oda, ahol a tanár úr a rendi temetőben nyugszik. Ugyanis Werner Adolf ciszterci apát engedélyével a rend finanszírozta a költséges külföldi szakkönyvek beszerzését. Innen – a neves ciszterci könyvtáros és levéltáros-történész, Hervay Levente közreműködésével – a könyveket visszahozták Pécsre, hogy a botanikával foglalkozó kutatók jobban hozzáférhessenek.

MEGÁLLAPODÁS

Mely létrejött egyrészről a Ciszterci Rend Zirci Apátsága (8420) Zirc, Rákóczi tér 1. adományozó (képviselő HERVAY FERENC LEVENTE könyvtáros szerzetes), másrészről a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Pécs, Ifjúság u. 6. adományozott (képviselő DR. KEVEY BALÁZS tanszékvezető egyetemi tanár) között az alábbiak szerint:

1. Adományozó a mai napon néhai HORVÁT OLIVÉR ADOLF szerzetes által összegyűjtött – kb. 70 folyóméternyi, 35 db 52×36×23 cm-es (banános) dobozt, 3 db ½-es banános dobozt és 6 db egyéb dobozt kitöltő – botanikai tárgyú különnyomat- és könyvgyűjteményt adományozottnak közcélből átad. Az adományozás célja, hogy a fent megjelölt szakirodalmat a kutatók a Pécsi Tudományegyetem keretein belül tudományos munkákhoz használhassák.
2. Adományozott vállalja, hogy a fenti gyűjteményt (különnyomatokat és könyveket) katalogizálja, és külön könyvtárreszen együtt kezeli, megjelölve a gyűjtőt és az adományozót.
3. A felek megállapodnak abban, hogy a megfelelő hely kialakításáig fenti adományt dr. KEVEY BALÁZS őrzi, és végleges elhelyezéséről az adományozót értesíti.

A megállapodást a felek elolvasása után helybenhagyólag aláírják.

Zirc, 2010. június 18.

Hervay Ferenc Levente
HERVAY FERENC LEVENTE
adományozó képviselője

Dr. Kevéy Balázs
DR. KEVEY BALÁZS
adományozott képviselője

Tanuk:

1. *Hervay Ferenc Levente* HH 649751
2. *Dr. Kevéy Balázs* 180854 094

Hervay Levente és Kevéy Balázs Zircen bepakolják a könyveket a Pécsre szállító autóba (foto: Temesi)

Szükségessé vált, hogy a könyvszekrény beszerzése céljából az illetékes múzeumigazgató támogatását kérjük:

Dr. Csornay Boldizsár
Janus Pannonius Múzeum igazgatója részére
Pécs

Tisztelt Igazgató Úr!

Néhai Horvát Adolf Olivér botanikus, Pécs diszpolgára és egyik meghatározó egyénisége, Széchenyi-díjas tanár, c. egyetemi tanár és a pécsi Természettudományi Múzeum egyik alapítója könyvhagyatéka ügyében kérjük szíves segítségét, támogatását. Jelenleg Dénes Andrea kezelésében, már közel 10 éve a Janus Pannonius Múzeum Természettudományi Osztályán van elhelyezve értékes könyvtára és szeparátum-gyűjteménye, melyet a Ciszterci Rendre hagyományozott. A Rend kérésünknek eleget tett és tartós használatra a pécsi botanikusok rendelkezésére bocsátotta. Elhelyezését a Múzeum Természettudományi osztályán kértünk Dénes Andrea révén. Gyakorlatilag a könyvek elkülönítve itt is maradnak a jövőben. Terveink szerint egy külön szekrényben való tárolását szerettük volna elérni, de mind ez ideig erre anyagi fedezet hiányában nem került sor.

Tisztelettel kérjük, hogy a Múzeum tegye lehetővé tervünk megvalósítását. Mint a Magyar Biológiai Társaság Pécsi Csoportjának elnöke és tagjai, továbbá – mint Horvát tanár úr tanítványai, munkatársai – akár, adománygyűjtést is kezdeményezhetünk a szekrény beszerzése céljából, ha erre szükség van. Ehhez is az Ön hozzájárulása fontos.

Kérjük szíves válaszát.
Pécs, 2018. szept. 10.

Tisztelettel:

Dr. Szabó László Gy. emeritus professzor, a Magyar Biológiai Társaság alapító titkára

Dr. Kevey Balázs egyetemi tanár, a Magyar Biológiai Társaság Pécsi Csoportjának elnöke
Temesi Endre ny. középiskolai tanár, Horvát Adolf Olivér tanártársa és munkásságának feldolgozója

A válaszban az igazgató reményét fejezte ki, hogy megfelelő pályázat benyújtása nyomán sikerülni fog a szekrények beszerzése. Ma már a könyv- és szeparátum-gyűjtemény katalogizálva rendelkezésre áll.

2014-ben üresen áll a lépcsőházban a herbárium-szekrény (foto: Temesi)

2014-ben levelet intéztem Sólyom László volt köztársasági elnökhöz, aki 1956-tól 1960-ig osztálytársam volt a Széchenyi Gimnáziumban, s mint a tanár úr lelkes tanítványa mindig szeretettel emlékezett rá. Azt terveztük, hogy hivatalos úton támogatást ad a lakás felújítására. Felvette a kapcsolatot a püspökkel. Akkor már körvonalazódott, hogy nagymértékű állami támogatásra kerülhet sor pályázat beadása révén. Emiatt nem kellett igénybe venni a „tanítványi” támogatást.

Sólyom László levele

Dr. Udvardy György megyéspüspöknek 2015-ben (másolat)

Pécs

Tisztelt Püspök Úr!

Köszönettel emlékezem egy évvel ezelőtti levélváltásunkra Horvát Adolf Olivér atya lakásának felújítása, emlékszobává alakítása, és a ciszter oktatásban való esetleges szerepe ügyében. Szabó László professzor úr azóta is tájékoztat minden fejleményről.

Mi, a volt tanítványok teljes megértést tanúsítunk az egyházmegye lehetőségei, másrészt jogos prioritásai iránt. Másrészt mindnyájan hetvenes éveinkben járunk, és nem valószínű, hogy utánunk hasonló intenzitással ápolnák Horvát tanár úr emlékét, amely viszont mind az egyház, mind a tudomány, mint Pécs városa számára nyilván megőrzendő érték.

Ezért felajánlom, hogy az emlékszoba kialakításának költségeit fedezem. Erre részben az elnöki keretből, másrészt saját pénzből van lehetőségem. Természetesen Püspök Úr jóváhagyása a legelső feltétel. Ha ez megvan, a többi már technikai kérdés. Szívesen fölkeresem Püspök Urat a kérdés személyes megbeszélésére.

Dr. Udvardy György pécsi megyéspüspök címére

Pécs

Tisztelt Püspök Úr!

Hálásan köszönöm megértő és támogató szándékú, 15-1/2015 számú válaszlevelét Horvát Adolf Olivér volt lakása ügyében.

Sólyom László v. köztársasági elnök javaslatát elfogadva, mint a tanár úr tanítványai, pénzügyűjtést kezdeményeznénk a lakás mielőbbi rendbe hozása érdekében. Ehhez szükségünk lenne egy hozzávetőleges pénzügyi ütemtervre. Kérem, hogy az Ön illetékes munkatársa e levélcímre küldjön tájékoztatást.

Legalább annyit kellene elérni, hogy a belső kőműves munkákat követő tisztasági festés és takarítás után a lakás látogathatóvá és berendezhetővé váljon a ciszterci rend Nagy Lajos Gimnáziumának segítségével. Természetesen a végleges állapot és fenntartás kérdéseit ezután kell majd megbeszélnünk.

Jövő év elején lesz Horvát tanár úr elhunytának 10 éves évfordulója. Méltán ünneplhetnénk közösen az Egyházmegye, a Ciszterci Rend és Pécs polgárai a nagy tudósegénység szellemiségét!
Kérem szíves intézkedését, további segítségét!

Pécs, 2015. április 1.

Tisztelettel: Prof. emeritus Dr. Szabó László Gyula

Üres, szemetes a dolgozószobája. Életében az ablakon át rengeteg átvonuló ismerőst látott, itt volt a telefonja is. (foto: Temesi)

Évekig tartó műemléki értékmérés előzte meg a későbbi restaurálást. Egy befalazott ablakot is találtak szobájának nyugati falán (foto: Temesi)

Ágyának „csontváza” 2014-ben (foto: Temesi)

Az épület díszes oromzata fényképen maradt meg, ma már nem látható (foto: Temesi)

2013-ban leveleket írtam (Szabó L.) a polgármesternek és a püspöknek, hogy történjen lépés az elhanyagolt épület és lakás rendbehozatala ügyében.

Dr. Páva Zsolt
Pécs polgármestere
Pécs, Széchenyi tér 1. 7621

Pécs, 2013. július 29.

Tisztelt Polgármester Úr!

Tudomásom van arról, Rákos Sándor (Keszthely) kedves barátom kéréssel fordult Önhöz és dr. Udvardy György megyéspüspökhöz. Ennek hatására a tanítványi és munkatársi kapcsolat felébresztette bennem a lelkiismeretet: sürgősen tenni kellene valamit, hogy Horvát Olivér Adolf botanikustanár volt lakását (az egész épületet) kiemeljük abból a megszégyenítő mocsokból, amelyben jelenleg van. Amióta az akkori polgármester képviseletében az egyik helyettes az emléktáblát felavatta, a ház és az üres lakás fokozatosan kukaturkálók mellékhelyiségévé süllyedt.

Biztosan nyitott kapukat döngöttek. Mivel jól ismeri tanár úr munkásságát, biztos vagyok benne, hogy a püspök úrral közösen változtatni fognak a szomorú tényen.

Kissé részletesebb levelet intéztem Udvardy püspök úrnak is, hiszen – tudomásom szerint – az épület tulajdonosa az egyház. Talán az új püspökünk nem ismeri eléggé a Tanár Úr munkásságát. Mint Pécs díszpolgára és a Mecsek Egyesület örökös tiszteletbeli elnöke, renkívüli tudásával és kapcsolatteremtő, nyitott egyéniségével maradandó értéket jelent Pécs polgárainak!

Kérem mielőbbi segítségét és készségét a püspök úrral való egyeztetésekben.

Tisztelettel üdvözlöm

Prof. Dr. Szabó László Gyula emeritus professor
(PTE ÁOK Gyógyszerészeti Intézet)
az MTA doktora,
a Szent István Tudományos Akadémia r. tagja

Dr. Udvardy György Megyéspüspök Úrnak
Pécsi Egyházmegye
Pécs, Pf.113. 7601

Pécs, 2013. július 29.

Tisztelt Püspök Úr!

Kedves barátom, Rákos Sándor (Keszthely) telefonon említette, hogy levelet ír Önnek és a polgármester úrnak néhai mesterünk és barátunk lakóhelye ügyében. Még fiatalon a Magyar Biológiai Társaság pécsi csoportjában – elnöki megbízása idején – titkárként ügyködtem mellette, de már a gimnáziumban is tanárom volt. A Mecsek nemzetközi hírű botanikus tudósa (Széchenyi-díjas, c. professzor, a biológiai tudomány

doktora) példás egyéniség volt, aki nekünk pécsieknek különösen nagy értéket jelentett és ma is példaképünk. Az újjászervezett Szent István Tudományos Akadémia nélküle nem valósulhatott volna meg.

Hátrahagyott lakása a belváros szegénye. Erről bizonyára van tudomása.

A legutolsó beszélgetésünk alkalmával még bizonytalan volt, hogy kire hagyja értékes szakkönyvtárát. Javasoltam, hogy a Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziuma egyezzen meg a püspök úrral, hogy legyen a lakás „Horvát Olivér Adolf Kutatóhely”. Sajnos 99 éves korában hirtelen meghalt. Zircen temették el és az akkori apát a könyveit oda vitette. Jelenleg az ügy mellett kiálló jelenlegi főapát, Dékány Sixtus visszajuttatta a könyvtárat a PTE Növénytan Tanszékére (felelős: dr. Kevey Balázs egyetemi tanár), ahol várja méltó elhelyezését.

Az épület és a lakás sürgős felújítása (ami remélhetően nem okoz nagyobb gondot) a város szívében közügy és egyházmegyénk érdeke. A „Horvát Kutató Szoba” gazdája lehetne a Püspökség, akár a Hittudományi Főiskola, összefogva a Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumával. Tudományos együttműködés lehetősége az Egyetem Növénytan Tanszékével (Kevey professzor) jelenleg is célszerű.

Bízva megértésében és jó akaratában – Isten segítségével bízva – tisztelettel üdvözlöm:

Prof. Dr. Szabó László Gyula emeritus professor (PTE ÁOK Gyógyszerészeti Intézet), az MTA doktora, a Szent István Tudományos Akadémia r. tagja

A levelekben említett Rákos Sándor ny. hadtáp-alezredes akkor még Pécsen élt, rendszeres sétapartnere volt. Ahogyan kedves humorral emlegette a Tanár Úr: „az alezredes úr sétáltat, én vagyok a kutyája.” A séta rendszerint a székesegyház környékén volt.

Dr. Udvardy György
pécsi megyéspüspök
Pécs

Tisztelt Püspök Úr!

Hálásan köszönöm megértő és támogató szándékú, 15-1/2015 számú válaszlevelét Horvát Adolf Olivér volt lakása ügyében.

Sólyom László v. köztársasági elnök javaslatát elfogadva, mint a tanár úr tanítványai, pénzügyűjtést kezdeményeznénk a lakás mielőbbi rendbe hozása érdekében. Ehhez szükségünk lenne egy hozzávetőleges pénzügyi ütemtervre. Kérem, hogy az Ön illetékes munkatársa e levélcímre küldjön tájékoztatást.

Legalább annyit kellene elérni, hogy a belső kőműves munkákat követő tisztasági festés és takarítás után a lakás látogathatóvá és berendezhetővé váljon a ciszterci rend Nagy Lajos Gimnáziumának segítségével. Természetesen a végleges állapot és fenntartás kérdéseit ezután kell majd megbeszelnünk.

Jövő év elején lesz Horvát tanár úr elhunytának 10 éves évfordulója. Méltán ünnepelhetnénk közösen az Egyházmegye, a Ciszterci Rend és Pécs polgárai a nagy tudósegénység szellemiségét!

Kérem szíves intézkedését, további segítségét!

Pécs, 2015. április 1.

Tisztelettel:

Prof. emeritus Dr. Szabó László Gyula

Udvardy György pécsi püspök kitartó küzdelme 2016-tól kezdve sikerre vezetett. A Kormány jóváhagyta a felújítási pályázatot az egyházmegyei könyvtár méltó elhelyezése céljából. Az egyházi ingatlan felmérése 2017-ben megkezdődött és a felújítási munkák 2020 végére befejeződtek. Horvát tanár úr lakása is megújult, de a régi berendezések, könyvek új helyekre, más intézményekbe kerültek. A dolgozószoba reprezentatív célokra lett kialakítva, emléktáblával és képpel jelölve a hely szellemét.